

Sygnatura akt I Ns 889/15

POSTANOWIENIE

Dnia 17 października 2018 r.

Sąd Rejonowy w Kamiennej Górze I Wydział Cywilny w następującym składzie:

Przewodniczący SSR Marek Dziwiński

Protokolant Anna K.

po rozpoznaniu w dniu 17 października 2018 r. w Kamiennej Górze

na rozprawie

sprawy z wniosku S. M.

przy udziale B. B., M. K. (1), N. N.-Z., Z. M. (1), P. B.

o stwierdzenie nabycia spadku po A. M. i L. C.

postanawia:

I stwierdzić, że spadek po L. C. zmarłej 24 lutego 2009 r. w F., mającej ostatnie miejsce zwykłego pobytu w F., co do nieruchomości położonych w Polsce nabyli:

1. **brat S. M., syn S. i A. – 1/5 części,**
2. **siostra B. B., córka S. i A. – 1/5 części,**
3. **siostra M. K. (1), córka S. i A. - 1/5 części,**
4. **brat Z. M. (1), syn S. i A. – 1/5 części,**
5. **siostrzeniec P. B., syn B. i J. - 1/5 części,**

II ustalić, że wnioskodawca i uczestnicy postępowania ponoszą koszty postępowania stosownie do swojego udziału w sprawie;

III nakazać wnioskodawcy S. M. i uczestnikowi Z. M. (1), aby uiścili na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Kamiennej Górze kwoty po 140,02 zł tytułem wydatków wyłożonych tymczasowo przez Skarb Państwa.

Sygn. akt I Ns 889/15

UZASADNIENIE

Wnioskodawca S. M. (działający w imieniu swoim oraz w imieniu M. K. (1) – k. 52, N. N. – Z. – k. 53, P. B. – k. 125) wniósł o:

1. otwarcie i ogłoszenie testamentu po A. M. sporządzonego w dniu 26.10.1994 r.
2. stwierdzenie, że spadek po A. M. zmarłej w dniu 7.07.1995 r. na podstawie testamentu z 26.10.1994 r. dziedziczą M. K. (1), B. B., L. C. – po 1/6 części spadku, natomiast Z. M. (2) w 3/6 części,

3. otwarcie i ogłoszenie testamentu po L. C. sporządzonego w dniu 24.10.2007 r.,
4. stwierdzenie, że spadek po L. C. zmarłej w dniu 24.02.2009 r. dziedziczą na podstawie testamentu B. B., M. K. (1), N. N. – Z., S. M., Z. M. (1) każdy po 1/5 części spadku,
5. stwierdzenie, że udział należący do L. C. w spadku po zmarłej w dniu 7.07.1995 r. A. M. nabyli B. B., M. K. (1), N. N. – Z., S. M., Z. M. (1) każdy po 1/5 części.

Uczestnik postępowania Z. M. (1) zakwestionował prawdziwość testamentu L. C. z 24.10.2007 r. (k. 70-71). W toku postępowania uczestnik przedłożył dwa testamenty L. C. opatrzone datami 14.02.2009 r. (k.99) i 2.02.2009 r. (k. 126).

Wnioskodawca S. M. (pisma k. 108-110, 111-112) zakwestionował prawdziwość i ważność testamentu L. C. z 14.02.2009 r.

Uczestniczka postępowania B. B. nie zajęła stanowiska w sprawie.

Postanowieniem częściowym (k. 217) stwierdzono, że spadek po A. M. na podstawie testamentu notarialnego z 26.10.1994 r. nabyli Z. M. (1) w 3/6 części oraz L. C., M. K. (2), B. B. – po 1/6 części.

Sąd ustalił, co następuje:

L. C. ostatnio stale zamieszkała w F. (Anglia) zmarła w dniu 24.02.2009 r.

Dowód: akt zgonu k. 9-10.

Testament opatrzony datą 24.10.2007 r. sporządzony pismem maszynowym w języku angielskim, pod którym widnieje podpis „L. C.” nie został przez L. C. własnoręcznie podpisany.

Dowody: testament z 24.10.2007 r. k. 14, opinia sądowa biegłego z zakresu badań porównawczych pisma i podpisów Z. H. z 2.01.2017 r. k. 142-171.

Testament noszący datę 02.02.2009 r. sporządzony w formie pisemnej pismem maszynowym został podpisany przez L. C.. Widnieją pod nim podpisy świadków R. S. i Z. M. (1). W testamencie tym L. C. dokonała rozrzędzenia swoim majątkiem na rzecz Z. M. (1).

Dowody: testament z 02.02.2009 r. k. 126, opinia sądowa biegłego z zakresu badań porównawczych pisma i podpisów Z. H. z 2.01.2017 r. k. 142-171.

Testament z datą 14.02.2009 r. sporządzony w formie pisemnej, pismem odręcznym, podpisany „L. (...)02.2009 r. L. C.” nie został podpisany własnoręcznie przez L. C..

Dowody: testament z 14.02.2009 r. k. 99, opinia sądowa biegłego z zakresu badań porównawczych pisma i podpisów Z. H. z 2.01.2017 r. k. 142-171.

L. C. w momencie śmierci była rozwiedziona. Nie miała dzieci. Jej rodzice w chwili śmierci nie żyli. Pozostawiła czworo rodzeństwa: B. B., M. K. (1), S. M. i Z. M. (1). Miała jeszcze siostrę J. W. (1), która zmarła przed otwarciem spadku, pozostawiając syna P. B..

Dowody: odpis skrócony aktu zgonu A. M. k. 8, akt zgonu L. C. k. 9-10, akt ślubu L. C. k. 14, odpis skrócony aktu urodzenia M. M., S. M., Z. M. (1), B. M. k. 14, akt ślubu M. M., B. B. k. 14, odpis skrócony aktu zgonu k. 14, wyciąg z aktu urodzenia P. B. k. 256, zupełny akt zgonu k. 257-258, zapewnienie spadkowe Z. M. (1) z 18.03.2016 r. e-protokół rozprawy od 00:08:48 do 00:25:20, zapewnienie spadkowe S. M. z 26.10.2016 r. e-protokół rozprawy od 00:07:25 do 00:21:11.

Sąd zważył, co następuje:

Zaakcentować należy, że w dniu 20.09.2017r. zostało wydane postanowienie częściowe o stwierdzeniu spadku po A. M.. Rozstrzygnięcie to nie było kwestionowane. Postanowienie końcowe obejmowało dziedziczenie po L. C. co do nieruchomości pozostawionych w Polsce. Niewątpliwym jest, że w skład spadku po L. C. wchodziły udziały w nieruchomościach położonych w Polsce, które nabyła ona w wyniku spadkobrania po A. M..

W pierwszej kolejności omówić należy kwestię związaną z jurysdykcją i wyborem prawa właściwego. Wbrew stanowisku wnioskodawcy, w realiach sprawy nie znajdowało zastosowania rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 650/12 z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń, przyjmowania i wykonywania dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego. W myśl art. 83 ust. 1 rozporządzenia jego przepisy stosuje się do dziedziczenia po osobach zmarłych w dniu lub po dniu 17 sierpnia 2015 r. L. C. zmarła wcześniej bowiem w dniu 24.02.2009 r. Należy mieć na uwadze, że testowanie jest czynnością "zamkniętą w przeszłości" więc decydujący jest tutaj moment śmierci spadkodawcy. Jeśli spadkodawca zmarł przed 17.08.2015 r. sąd polski ustalał swoją jurysdykcję w sprawie spadkowej na podstawie kodeksu postępowania cywilnego, a prawo właściwe na podstawie ustawy – Prawo prywatne międzynarodowe (albo mającej pierwszeństwo przed tymi aktami odpowiedniej umowy dwustronnej). Jeżeli spadkodawca zmarł w dniu 17.08.2015 r. lub później, sąd polski ustala jurysdykcję i prawo właściwe już na podstawie rozporządzenia spadkowego (por. Anna Wysocka – Bar, Problemy Współczesnego Prawa Międzynarodowego, Europejskiego i Porównawczego, vol. XIV, 2016m s. 91).

Skoro L. C. zmarła przed 17.08.2015 r. jurysdykcję należało określić na podstawie przepisów kodeksu postępowania cywilnego. Krajowe normy jurysdykcyjne zawarte są w księdze pierwszej części IV k.p.c. zostały podzielone na dwie grupy według kryterium trybu postępowania w jakim będzie toczyć się sprawa tj. proces i postępowania nieprocesowe. Niezależnie jednak od trybu postępowania sąd polski ma jurysdykcję, i to wyłączną, w odniesieniu do nieruchomości położonych w Polsce. W myśl bowiem przepisu art. 1107¹ k.p.c. rozpoznawane w postępowaniu nieprocesowym sprawy o prawa rzeczowe na nieruchomości i o posiadanie nieruchomości położonych w Polsce należą do wyłącznej jurysdykcji sądów polskich. Uzupełnieniem tego przepisu jest art. 1110² k.p.c., który stanowi, że jurysdykcja krajowa w sprawach rozpoznawanych w postępowaniu nieprocesowym jest wyłączna w zakresie, w którym rozstrzygnięcie dotyczy praw rzeczowych na nieruchomości lub posiadania nieruchomości położonej w Rzeczypospolitej Polskiej. Odpowiednikiem powyższych przepisów, dla spraw rozpoznawanych w trybie procesowym jest art. 1103⁸ § 1 i 2 k.p.c. Niniejsza sprawa - o stwierdzenie nabycia spadku należy do kategorii spraw rozpoznawanych w trybie nieprocesowym dlatego zastosowanie znajduje w niej przepis art. 1107¹ k.p.c.

Na dzień otwarcia spadku po L. C. tj. na dzień 24.02.2009 r. prawem właściwym regulującym kwestię międzynarodowego spadkobrania normowała ustawa z dnia 12 listopada 1965 r. Prawo prywatne międzynarodowe, dalej jako (...) (Dz.U.1965.46.290 z dnia 1965.11.17). Zgodnie z przepisem art. 34 (...) w sprawach spadkowych właściwe jest prawo ojczyste spadkodawcy z chwili jego śmierci.

Natomiast o kwestii ważności testamentu sporządzonego za granicą traktuje przepis art. 35 (...), który stanowi, że o ważności testamentu i innych czynności prawnych na wypadek śmierci rozstrzyga prawo ojczyste spadkodawcy z chwili dokonania tych czynności. Wystarcza jednak zachowanie formy przewidzianej przez prawo państwa, w którym czynność zostaje dokonana. Należało mieć na uwadze, że brak danych nie pozwalał na ustalenie by L. C. posiadała polskie obywatelstwo (k. 253). Natomiast pewnym było, że L. C. co najmniej od 1978 r. (kiedy wyszła za mąż za D. C. – akt małżeństwa k. 14) do śmierci mieszkała w Wielkiej Brytanii i tam dokonywała rozrządzeń na wypadek śmierci. Dlatego też w świetle przepisu art. 35 zd. 2 (...) testatorka powinna zachować formę przewidzianą przez prawo angielskie.

Zatem ważność testamentu była oceniana według przepisów prawa angielskiego, w szczególności odpowiadać musiała wymogom stawianym w Ustawie o testamentach z 1837 roku (W. A. (...)). I tak, w tym akcie prawnym zastrzeżono,

że aby testament był ważny musi być sporządzony w formie pisemnej i podpisany przez testatora lub inną osobę w obecności testatora i według jego polecenia (art. 9 lit. a). W toku postępowania zostały złożone trzy testamenty L. C.. Ich autentyczność została przez strony zakwestionowana. Chronologicznie pierwszy z testamentów opatrzony został datą 24.10.2007 r. Był to dokument sporządzony maszynowo w języku angielskim z podpisem „L. C.”. Opinia sądowa Z. H. biegłego z zakresu badań porównawczych pisma i podpisów wskazuje, że podpis pod tym dokumentem prawdopodobnie w oryginale nakreśliła inna osoba, niż wykonawca porównawczego podpisu „L. C.” na umowie użyczenia. Takie stanowisko biegłego, gdzie nie potwierdził on jednoznacznie, że podpis „L. C.” złożyła własnoręcznie spadkodawczyni prowadziło do wniosku, że testament jest nieważny z powodu braku pewności, że to L. C. własnoręcznie podpisała testament. Dokument ten nie spełnia wymogów ważności testamentu określonego w przepisie art. 9 lit. a Ustawy o testamentach z 1837 roku.

Kolejny testament, opatrzony datą 02.02.2009 r., został sporządzony w formie pisemnej, pismem maszynowym z podpisem „L. C.”. W dokumencie tym spadkodawczyni dokonała przysporzenia na rzecz Z. M. (1), który jednocześnie był wymieniany jako świadek tej czynności prawnej. Testament ten obarczony jest wadą prawną. Zgodnie bowiem z art. 15 Ustawy o testamentach (...) (W. A. (...)) jeśli na osobę, która poświadczy sporządzenie testamentu, zapis testamentowy, legat, majątek, udział, darowizna zostanie na skutek testamentu udzielony lub dokonany taki zapis, majątek, udział, legat, darowizna z zastrzeżeniem, że odnosi się to tylko do osoby poświadczającej sporządzenie testamentu wówczas zapis ten będzie absolutnie nieważny. Mamy tu do czynienia z niezdolnością względną osoby do bycia świadkiem. Podobne uregulowanie znajdziemy w prawie polskim w art. 957 k.c. Niemniej jednak w testamencie z 02.02.2009 r. spadkodawczyni dokonała przysporzenia na rzecz Z. M. (1), który jednocześnie występował w roli świadka przy podejmowaniu tej czynności prawnej. Należało więc skonstatować, że testament z 02.02.2009 r. jest nieważny na podstawie art. 15 Ustawy o testamentach z 1837 roku.

Chronologicznie trzeci z testamentów, opatrzony datą 14.02.2009r., został sporządzony w formie pisemnej, pismem odręcznym. Biegły w swojej opinii zaznaczył, że podpis pod tym testamentem nie pochodził od L. C.. W konsekwencji należało wyeliminować z obrotu prawnego testament opatrzony datą 14.02.2009 r. uznając go za nieważny w myśl przepisu art. 9 lit. a Ustawy o testamentach z 1837 roku, bowiem nie został on podpisany przez spadkodawczynię.

Podsumowując rozważania na temat kwestii dziedziczenia testamentowego, należy stwierdzić, że żaden z testamentów L. C. nie był ważny. Dochodzi zatem do dziedziczenia ustawowego. Sądowi znane są z urzędu zasady dziedziczenia ustawowego w prawie angielskim ustalone w A. of E. A. 1925. Kolejność dziedziczenia w przypadku braku testamentu w prawie angielskim przedstawia się następująco: małżonek, dzieci (jeśli zmarły to ich dzieci), rodzice, bracia i siostry „pełnej krwi” (jeśli nie żyją – ich dzieci), bracia i siostry przyrodnie, mający jednego wspólnego rodzica ze zmarłym lub jeśli nie żyją – ich dzieci, następnie dziadkowie, wujowie i ciotki „pełnej krwi” lub jeśli nie żyją – ich dzieci, wujowie i ciotki przyrodnie lub jeśli nie żyją – ich dzieci, w przypadku braku powyższych lub niemożliwości ich znalezienia, majątek przypadnie na rzecz Państwa – K.. W zasadzie analogiczne zasady obowiązują w prawie polskim. W pierwszej kolejności uprawnionych do dziedziczenia należało zatem szukać spośród dzieci, małżonka i rodziców spadkodawcy. W przypadku L. C. osób takich nie było. W dalszej kolejności dziedziczy rodzeństwo, z tym zastrzeżeniem, że jeśli którekolwiek z rodzeństwa spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku pozostawiając zstępnych, udział spadkowy przypada jego zstępny. L. C. pozostawiła czworo rodzeństwa - dwóch braci: S. M. i Z. M. (1) oraz dwie siostry: B. B. i M. K. (1). Poza tym miała siostrę J. W. (2) z domu M., która zmarła przed otwarciem spadku pozostawiając syna P. B.. Ustaleń takich dokonano w oparciu o zeznania wnioskodawcy i uczestnika Z. M. (1), które dodatkowo znajdowały potwierdzenie w aktach stanu cywilnego: akcie zgonu L. C. (k.9-10), akcie urodzenia i akcie małżeństwa M. K. (1) (k.11), akcie urodzenia S. M. (k.11), akcie urodzenia Z. M. (1) (k.11), akcie urodzenia i akcie małżeństwa B. B. (k.11), akcie urodzenia P. B. (k.256), akcie zgonu J. W. (2) z domu M. (k.257-258). Należało zatem stwierdzić, że spadek po L. C., co do nieruchomości położonych w Polsce nabyli S. M., B. B., M. K. (1), Z. M. (1) i P. B. – wszyscy po 1/5 części. Takie rozstrzygnięcie zawarte jest w punkcie I postanowienia.

Orzeczenie o kosztach postępowania w punkcie II orzeczenia oparte zostało o regułę z art. 520 § 1 k.p.c., tj. że każdy uczestnik ponosi koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie.

Skarb Państwa – Sąd Rejonowy w Kamiennej Górze tymczasowo wyłożył wydatki obejmujące koszty opinii sądowej nie znajdujące pokrycia we wpłaconych zaliczkach – łącznie 280,04 zł. Aktywność w postępowaniu przejawiali S. M. i Z. M. (1), dlatego w oparciu o przepisy art. 83 ust. 2 w zw. z art. 113 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych i art. 520 § 1 k.p.c. nakazano tym osobom, aby uiścili na rzecz Skarbu Państwa kwoty po 140,02 zł tytułem tymczasowo wyłożonych wydatków.